

Walter Kaiser

twórca potęgi rastenburskiego sportu jako biznesmen.

Opracował: Tomasz Poja.

Spacerując spokojną uliczką Kasprowicza w Kętrzynie, można dostrzec szereg domków jednorodzinnych, które nawiązują architekturą do typowych tzw. kochówek, masowo budowanych na terenach Prus Wschodnich w ramach rządowej akcji wyrównywania różnic między Niemcami zachodnimi, a wschodnią prowincją. Zastanawiająca jest jednak ich nieznaczna odmienność, która narzuca pytania, kiedy były wybudowane, komu służyły i kto był ich właścicielem?

Jak to zwykle bywa, zdecydował przypadek, który zaspokoił moją ciekawość.

Badając osiągnięcia przedwojennych sportowców naszego miasta otrzymałem list od Klausu Kaisera, już 95-letniego rastenburczyka, syna twórcy potęgi przedwojennego sportu na naszych terenach, Waltera Kaisera. Klaus Kaiser opisując historię życia swojego ojca nawiązał do domów na ulicy Kasprowicza (przed wojną podmiejska dzielnica Rastenburga, Krauseneck), które dopiero w drugiej połowie 1944 roku wybudował jego ojciec dla swoich pracowników. Drążąc temat, w następnej korespondencji dodał, że plan przewidywał budowę mini osiedla dla 300 robotników z ich rodzinami. Tę informację uzupełnił listą zrealizowanych inwestycji budowlanych wykonanych przez firmę jego ojca na terenie miasta, powiatu, Prus Wschodnich, a nawet Zachodnich.

Zabudowa jednorodzinna pochodząca z 1944 roku przy ulicy Kasprowicza w Kętrzynie. W tym okresie Kaiser zatrudniał ponad tysiąc robotników budowlanych.

Zupełnie przypadkowo, znając działalność Waltera Kaisera na rzecz rozwoju i upowszechniania sportu, twórcy potęgi klubu Rastenburger SV, poznałem również jego osiągnięcia zawodowe - a są imponujące!

Walter Kaiser urodził się 20 października 1897 roku w Neümunster. Po ukończeniu szkoły podstawowej rozpoczął naukę zawodu w branży budowlano-melioracyjnej. Po odbyciu praktyki zawodowej przy modernizacji Kanału Kilońskiego (ówczesny Kanał Cesarza Wilhelma) zdał w 1919 roku egzamin inżynierski i zamieszkał w Graudenz (Grudziądz), domu rodzinnym swojej małżonki. Podjął pracę w firmie M. Schulza, potentata w produkcji rur drenarskich i melioracyjnych, będąc jej przedstawicielem na Prusy Wschodnie. Kiedy 23 stycznia 1920 roku Graudenz stał się polskim Grudziądzem, nie chcąc mieszkać i pracować w Polsce wykorzystał swoje kontakty zawodowe i przeprowadził się do Rastenburga. Kupił od miejscowego kupca, A. Arnheima, kamienicę przy

ówczesnej Hippelstrasse 3 (ul. Mazurska 5) rejestrując w 1922 roku firmę pn. „Tief- und Strassenbau-Baustoffhandel” (Inżynieria Lądowa, Budowa Dróg oraz Handel Materiałami Budowlanymi). Parter kamienicy przeznaczył na administrację firmy. Zaczynał od regulacji rzek, głównie Gubra, Dajny i rzeki Omet. Władze wschodniopruskie, szczególnie po pierwszej wojnie światowej, promowały melioracje łąk i terenów podmokłych chcąc powiększyć arealy rolne. Kaiser doskonale wpisał się nurt priorytetowych zamierzeń gospodarczych prowincji. Przewidział również konieczność modernizacji i budowy nowych dróg, aby skomunikować zmeliorowane tereny. Pierwszym zamówieniem drogowym była budowa drogi Gross Wolfsdorf – od 1938 r. Dönhoffstädt (Drogosze) - Modgarben (Modgarby).

Walter Kaiser wśród elity gospodarczej Rastenburga – 1938 r.
Od lewej: K. Hempel, A. Gramberg, dyr. Linnenkohl, dr. Schmidt, B. Reschke, płk E. Labensky, M. Modricker, dr. Pertsch, W. Kaiser, H. Reschke.

W ślad za tym poszły następane zlecenia modernizacji dróg:

- Wenden (Winda) - Jankenwalde (Jankowice) - Baumgarten (Ogródki) – Wickerau (Wikrowo).
- Prassen (Prosna) - Leunenburg (Sątoczno).

Już w 1925 roku firma Kaisera, jako jedna z pierwszych w prowincji, wprowadziła na teren powiatu wykonawstwo dróg o nawierzchniach smółowych i asfaltowych. Sprowadzał nowoczesne maszyny, szkolił specjalistów do ich obsługi, nawiązując przy tym ścisłą współpracę z ośrodkami naukowymi w Niemczech. W tym okresie Kaiser poczynił też wiele inwestycji gruntowych. Zakupił żwirownie w Nowej Różance, Sterławkach, k/Mrągowa, Giżycka i Węgorzewa. Na potrzeby firmy pozyskał teren przy Bankmanstrasse (ul. Limanowskiego). Wybudował tam magazyny oraz rampę przeładunkową do kolejki wąskotorowej (kiedyś baza RDP, a obecnie teren na którym znajduje się Sala Królestwa Świadców Jehowy i zabudowa magazynowa różnego przeznaczenia). W okresie kryzysu gospodarczego i katastrofalnej suszy wyniszczającej główny przemysł prowincji, rolnospożywczy, podejmował wyjątkowo skuteczne decyzje antyinflacyjne. W 1932 roku w Königsbergu zakupił teren z magazynem o powierzchni 18 tys. metrów kwadratowych. Nie ograniczył działalności, a dając zatrudnienie wielu bezrobotnym nawet ją rozwinął tworząc filię firmy na zakupionych w Königsbergu terenach. W 1939 roku, w okresie przygotowań militarnych i po wybuchu wojny z Polską, firma Kaisera jeszcze bardziej rozwinęła swoją działalność przygotowując drogi do transportu sprzętu wojkowego.

W tym okresie zmodernizowała m. in. drogi:

- Angerburg (Węgorzewo) – Lötzen (Giżycko)
- Trakehnen (ros. Jasnaja Poliana) – Goldap (Gołdap)
- Goldap – Stallupönen (ros. Niestierow)
- Korschchen (Korsze) – Rößel (Reszel)
- Tilsit (ros. Sowieck) – Heydekrug (lit. Šilutė)

Na zamówienia Wehrmachtu miała też znaczący udział w budowie lotnisk, w Heiligenbeil (ros. Mamonowo) i Gerdauen (ros. Żelaznodorożnyj) oraz modernizacji koszar w Königsbergu, Angerburgu, Zinten (lit. Cintai), nie wspominając o licznych mostach objazdowych i fortyfikacjach terenowych.

Jesienią 1940 r. w Rastenburgu rozlokowały się oddziały Organizacji Todt (OT) pod kryptonimem „Ascania”. Zadaniem tego tajnego organu budowlanego była budowa wojennej kwatery Hitlera. Linia kolejowa Rastenburg - Angerburg została zamknięta dla ruchu publicznego, a na lotnisku w Wilhelmsdorf (Wilamowo) pojawił się sprzęt Kaisera. Firma Kaisera wykonała wszystkie drogi, niezależnie od konstrukcji nawierzchni, na terenie kwatery Hitlera w Görlitz (Gierłoż) i sztabu wojsk lądowych w Mauerwald (Mamerki). Z chwilą wybuchu wojny z Rosją Sowiecką przedsiębiorstwo Kaisera wraz z jej właścicielem zostało zmilitaryzowane i wyruszyło za frontem na tereny ZSRR. Jej zadaniem było odtwarzanie zniszczonej działaniami wojennymi infrastruktury drogowej. Jeszcze przed agresją Niemiec na ZSRR, w 1941 roku, Kaiser otworzył następną filię w Graudenz, tworząc tam typowo rodzinne przedsiębiorstwo, „Tief- und Strassenbau” (Inżynieria Lądowa i Budowa Dróg). Administracja mieściła się w dawnym domu rodzinnym żony Kaisera. Na potrzeby tej filii dokupiono jeszcze nieczynną fabrykę papy dachowej. W tym okresie Kaiser zatrudniał ponad 1600 robotników. Po krachu kampanii rosyjskiej firma Kaisera została wycofana z terenów ZSRR skupiając się głównie na budowie fortyfikacji w Prusach Wsch.

Latem 1944 roku Kaiser zlecił budowę osiedla dla własnego personelu robotniczego w dzielnicy Rastenburga, Krauseneck. Docelowo miało tam zamieszkać ponad tysiąc osób (robotnicy z rodzinami).

Chcąc uniezależnić się od niedostatków żywności na rynku, przy Heiligelinder Chaussee (ul. Gdańska), zakupił 3 hektarowe gospodarstwo rolne.

Dopiero 24 stycznia 1945 roku zaprzestano prac budowlanych w Rastenburgu rozumiejąc, że wojska radzieckie nieuchronnie uderzą na miasto. Działalność firmy została zawieszona, a jej właściciel, jako jeden z dowódców OT, został delegowany do Hiligenbeil (ros. Mamonowo). Stamtąd ewakuował się w głąb Niemiec i już połączony z rodziną doczekał końca wojny.

Jego życie po wojnie jest równie barwne, ale to zupełnie inna historia. Warto tylko uzupełnić, że w Preetz, gdzie na stałe osiadł po wojnie, od podstaw uruchomił nową firmę budowlaną skutecznie konkurując z europejskimi potentatami w branży drogowej.

Walter Kaiser zmarł 19 marca 1979 roku w wieku 84 lat, a jego osiągnięcia możemy zobaczyć m. in. na ulicy Kasprowicza, chodząc po drogach niemieckich kwater dowodzenia w Gierłoży i Mamerkach, a nawet jeżdżąc po drogach powiatu kętrzyńskiego, gdzie jeszcze można natknąć się na obiekty inżynierne wykonane przez jego przedsiębiorstwo.

Walter Kaiser, Rastenburg
TIEF- UND STRASSENBAUUNTERNEHMEN
MITGLIED DER WIRTSCHAFTSGRUPPE SAHLIGELINDER UND DES SAHLIGELINDERKREISSES G. V.

An die
Organisation Todt
Oberbauleitung
Rastenburg
Senbeckstrasse

RASTENBURG OSTPR.
Hauptstraße 2 RBNr. 0/0084/5013
Telef. 208, 244
BRÄUNLICHSCHEIT, WALTER KAISER - RASTENBURG
BANK: REICHSBANK, GIBB, KOMMO RASTENBURG OSTPR
BANK DER OSTPR. LANDESHAFT RASTENBURG
VOLKSBANK RASTENBURG
POSTKONTOKORREKT RASTENBURG (PK) 1247

DEN 3. November 1944
P.

Rechnung

Über Mietung des Lagers der Firma Walter Kaiser-Rastenburg in der Bankmannstrasse			
Lagerplatzmiete von 1.10. bis 31.10.1944	lt. Anlage 1	RM	168,18 168,18
Lagerplatzmiete von 1.10. bis 31.10.1944	lt. Anlage 2	"	1.479,86 1.479,86
Lagerführer pp.	lt. Anlage 3	"	391,08 391,08
		RM	2.039,12

Walter Kaiser-Rastenburg
Tief- und Straßenbauunternehmen

Vorstehenden Betrag bitte ich auf
mein Konto bei der Bank der Ostpr.
Landeschaft, Rastenburg zu überweisen

ERFÜLLUNGSGRUPPE FÜR LIEFERUNG UND ZAHLUNG, RASTENBURG OSTPR.

Faktura wystawiona przez Kaisera dla Organizacji Todt za zajęcie terenów przy Bankmannstrasse (ul. Limnowskiego) Listopad 1944 rok.

19 marca 1979 rok.
Walter Kaiser nagradzany Orderem RFN.
(jedyne order nadawany przez władze federalne).

Były dom Waltera Kaisera przy ulicy Mazurskiej 5.

Foto: zbiory własne.